

DPN 6001

Title: गृहस्थाश्रम नित्यधर्म GRHASTHĀŚRAMA NITYA DHARMA

Run. No. 6692

Cat. No.

Micro. No.

Subject धर्मशास्त्र कोटि 2 serial law

Religion: Hindu / Bauddha

Language: Skt. / New. / Nep. / Skt. - New. / Maith. - New. / New. - Nep. /

Size in cms. 31 x 4.5

Folios 62

Lines (in a page) 5/4

Compl. / Incompl.

Chapt. / act /

Author / translator

Scribe / donor

प्रशुपतिमान प्रमाय

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place

Prashupatiman Pramaaya

Script: New. / Dev. / Bhuji. / Ran. /

Illus.:

Material: palmleaf / paper / thiyasaphu /

Condition: fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon:

टिप्पणी: इसमें प्रकीर्ण भुजिमे लिपि

Remark: A stray folio in Bhuji script.

ॐ नमो नागायाम्य ॥ गृहस्थाश्रमिणां नित्य निमित्तं धर्मानुष्ठाः अग्निषेकादि गुण उक्तस्य
गृहस्थ विद्वेषस्य गुण (पै मयु, पै गुण रङ्ग folio corner broken off here)

20

15

10

5

0

CM

5

10

20

25

30

35

प्रिताक्ष्मा अशौ वडा करण
प्रितम पान्नल प्यापे त्रिकी क्रिया ननु पितामह संवत्सरं ॥
तृतीयकोटि

॥ उं नमो नागाय लाया ॥ गृहस्थाश्रमिणां नित्यनेमिनिधर्मा उक्ताः अलिषेकादिगुणयुक्तस्य गृहस्थाश्रमविशेषस्य गुणः
 तदधिकारसंकोचहेतुभूता सौवर्षातिपादनमुख्येनात धामवादः प्रतियद्यत। आरौच्य। इनचकान्नानाद्यपनो
 दिविधिव्ययनादिपर्युदासस्य निमित्ततुतः युक्तः समतः कचनानि शयः कचने प्रयुनः कर्मानविकापमात्रं अथ
 हत्याशवशुद्धस्यातिवनात्र। अशुद्धशुद्धस्य वृद्धव्यवहासायनाहिताग्निदीकितादीना अधिकारमात्रप्रयोगानावावृद्धेन

यामातिविकल्पः मनुनाय्यवविशेषो दर्शितः नात्रित्यस्य कर्त्तव्यावांशविकल्पकक्रिया। जातदत्तस्य वा कुर्वन्नामिकापि कृतस्य तातिव्यकथ
 हर्षसावकादग्निसंस्कारस्यावकवलकृण्णम्। नात्रिवर्षे स्योतिवचनाया कुलधर्मापेक्षया यत्नोक्तं प्रपिबत्रमाहर्ष्य। अशुद्धकदा नाना
 यमावगम्यातलोगा किवचनाद्वर्षत्रयात्यगपि कृतं तद्वृत्तस्य तद्योर्नियमहतिविवचनीयं उदेतस्वद्यद्युपनीतः तयाहिताग्नि
 महता आहतासह क्रियया सुगृह्यादिप्रसिद्धयान् लोकिकाग्निनिवदयव्यः सर्ववैद्ययोजनवत् अयमर्थः यस्य अन्ति त्रैधापका यकृत्तं प्रयो

ऊनं संतवति त्रिमिजोषता। दिनद्वयाह संयत्युनर्तुमवयोजनं यात्र योजनादितुं निवर्तत तदा लोकिकाग्निविमानलोहिताग्नेश्च गृह्याग्निना दहति वि
 दाननायाहुतवयोजनं वावा। यावहनायाहवपिनिह त्रिरिति यन्यतः पविमानं बहहद्व्याहवत्त्वेनोक्तं आहिताग्नि यवान्यायंदश्वयद्वि
 तिरिति। अनाहिताग्निपुक्तनमो किकनायरो ऊनहति। नवशूद्रेण स्मरानं प्रत्यग्निदिनयनकायं यस्यानयति शूद्रो गिरि
 लंकासहविं विंशवेतत्वं सिवंतस्य सवाधमलिलिप्यतहति यमस्मपलात् तदादाहस्य स्रावनाद्यनंतं कर्त्तव्यं। वेतंदहकुत्तंगवि। अयितं प्र।

अथैषिणां प्रवेतसायकं ज्ञानं वेतस्य युत्राद्येव आद्यः प्रजनंततः। नग्रदेहंदहनेव किंचिदयं पयित्युज्जिति। किंचिदयमिति सवश्रेकदेशं
 तस्यानवाश्यार्धदयं पयित्युज्जिति। तदावेतनि हंपलोपिमनुना विशोषोदशितः। नविषु सुषुतिस्सुमृतसुखलनाय ऊत
 अयुग्याह्याहुस्सास्याद्भुदसंपर्कद्विषिता। अत्रवतिष्ठ स्विद्यविवक्षितं असुग्यतादिदोषप्रवलात्। इक्षितेन मृतं सूदंशुपदापण
 निहपुत्र। पश्चिमोत्तपद्मविषुयवासयं दिजातयह ति। चतुर्धावहाप्रातपिनग्रामातिमुखं वेतंदहसुविधितियदातुप्रोषितम
 यालशरीरं तस्य ततदाप्तिः। अतिष्ठति कृत्वा तद्वामपलात् पद्मगले। शोनकादिगृह्योक्तमाऽ

घट्टासगोत्रसर्विडानां प्रतानामुदकं दीयते। तथा माता महानामाचार्याणां च प्रेतानां नित्यमुदकक्रियाकार्यासु स्वामिन्वात्रावधिणीनां च दिने
 तागिन्यादयाः स्वस्ती योना गिनयः स्वसुपः प्रसिद्धः श्री- त्रिजोयाङ्कः पक्षां सख्यादीनां प्रेतानां कामोदकं कार्यकाममुदकाकामनोदकं च
 नंकोमोदकं प्रेतास्तदयकामनयामुदकदियमस- त्थानादयामन्यकपले प्रत्यवायोना स्यात्तर्धः॥ ० ॥ उदकदानगुणविधिमाह
 सहस्रसिंचत्युदकं नाम गोत्रलावागताः तद्गोदकदानमिच्छेत् कार्यसर्विडाः समानोदकाश्च तौ निनोत्त्वा प्रेतस्य नाम गोत्रे उवाच मुकना

मा प्रेतामुकगोत्रस्य नितिसहस्रदोदकं प्रसिंचेत् सुसुः प्रसेकं कुक्षु प्रेतस्य नित्यविविधं प्रसेतसः स्मरणात्। प्रतिदिनमंजलिमुप्रतिपादिते वत
 वायमपि विशेषमेतिवोक्तः नदीकूलंततो गत्वा सौपंक्त्या यथावत् वत्। वधुंसोधयदौ ततः स्नानं समाचरेत्। सत्तिलमुततः स्ना-
 वाशुचिः प्रयत्नमानसः। पाषाणंततः आदाय विप्र- दद्यादशांजलीन्। द्वादशङ्गि त्रिषेदद्याद्विणोपं च दशस्रधा। तंशः सदायदा तथा
 ततः संप्रविशेद्गृहम्। ततः स्नानं पुनः कार्यं गृहसो- चतुकापत्यदिति॥ ० ॥ सर्विडानां मयोक्तवांचिदुक्तं न प्रतिषेधमाह॥ न ब्रह्म
 चाबिलाः कुक्षु उदकं पतितानि च। ब्रह्मचाबिलाः समावर्तनं पश्यंतं पतितं च प्रकृतं द्विजातिकर्माधिकारात् उदकदानादिन कुक्षुः ब्रह्मसर्व।

त्रकालप्रमीतानां सविंदादीनां उदकदानमासौ च वक्तव्यं इव दद्याह मनुः आदिषो नोदकं कुर्यादावतस्य समापनार्थात्। समाप्ते वृद्धकं कुर्यात्-
 त्रिपञ्चमाशु चित्तवत्। आदिषा वृद्धवर्षस्य पोषान् कर्मकुरु दिवामासाशी पित्या दिवतो दिशयोगा इह सवापीतिक्रान्ता एतच्च
 पित्रादिप्रेतकलवस्य तिस्राचार्यश्रुत्याद्याया त्रिद्वि- त्यापित्रतीव्रतीयाचार्यबुनपेवं मन्यते आदिषा तिव्रकात्रप्रायश्चित्तः कश्च
 ततश्चैवायमुदकदानादिप्रतिषेधः प्रायश्चित्ते प्रयवतसमाश्रुतपकालमुदकदानाशौचविधेयितितथाक्तीवादीनां चोद-
 कदायित्वमिषिदंक्तीवादानोदकं कुर्यात्सेनाप्रात्याविधर्मितः। गततर्हस्तेवसुपायस्यैव यो सितहतिवृद्धमनुष्यवववववववववव

मुदकदानकर्तृविशेषमुक्त्वा संवदानविशेषेण प्रतियतिमाह पाण्डनासृतासेनातश्च दद्यात्कामगादिकाः सुपायान्मन्य-
 उनाः नपसिक्कापात्तादिप्रति वाद्यलिंगकपलं पाण्डित्येवांतपाण्डितिनः सेनासृताः अधिका तस्य यथा
 ताश्चमविशेषप्रियहाः सेनासुवर्षाश्च तमदव्य हाविलाः तत्रिद्व्याः पतिव्यातिन्यः कामगाकुलटादयः। आदिग्रहणाचगर्तव-
 स्मलघातिनो गृह्यंत सुपायोपासां सुराप्रतिविद्धा तत्पानपताः आत्मत्यागिनो विषाग्नाश्चैवात्मानं त्यज्यंति एतवांडादयः तेषा

त्रं वशापात्रं त्रितिवक्ष्यमाणस्योदकदानाद्यौ द्वै हिकस्य च ताडनानतववंति सविंडादीनामा सौचादिनिमित्तवृत्तानतवत्रिअतस्य नम
 पूले सविंडे कदकदानादिनकासं हृत्येत्यति पादन परं वचनं अत्र च सुखाद्यहत्यादि लिंगमविवक्षितं अनुयादय गत्वा तत्पतचव
 दितं स्थितं सविषयं यथाह गौतमः प्रायो नाम कश्च सा विविधोदको बंधनप्रपातने शैकतां हति प्रायो महाश्वानं अनाशक मनश
 उधः पातः प्रपतनं अत्र दकतामिति विशेषो लोपादानाद्यमादकृतदोषो नास्तीत्यवर्गतव्यं अथ कश्चित्पमादनमृयेता

सस्याचौवं विमतव्यं कर्तव्या सोदक क्रिया। तं गिरसस्मरणात्। तवामृत्कविशेषादद्यशौचादिनिषेधः चंडालाडकसर्पाड
 दपि। दंष्ट्रित्यस्य यद्युत्पस्य मवत्तां प पकर्मिणा। उदकं पिंडदानं च विप्रस्यो यद्यदीयते नोपति सति तत्सर्वमित्तविके।
 विनशातीति। पतदपीकापूर्वकं ह्यात्महननविष यं गौतमवचनेन कापूर्वकमिव दं कनहतस्याशौचादिनिषेधं यत्न निस्सयः
 अतो धर्मादिनचंडालादीहेतुगतौ साधर्म्ये पितृस्य स्याद्यं सर्वतः आत्मानं गोपायति इति विव्यतिक्रमनिमित्तः पिंडदानादिनिषेधः एवं इत्य

१० दृष्ट्यादिग्रहलार्घ्यातिमुख्येनदर्पाद्गतानां मपतये निषेधहृत्पत्रसंख्यं अयं चाशोचप्रतिषेधोदशाहादिकालावकिन्नस्यविषगोनय
 हतानामवहं चात्मघातिनामिति सद्यः शौचस्यव
 तावह्यदंडहतानां च न कुंर्यात्कटाकापलाभितिय
 मिसमितिर्देहं तातियरुपात्रेस्वेत्यश्रुतिविहितामियरुपात्रप्रतिपत्तिव्यलोपप्रसंगादयं स्मार्त्तादाहादिनिषेधववववव

अविषयं नास्तेदनीत्याशंकनीयं यतः संडालादिहतहितामिसंवंधिनां अमियरुपात्राणां स्मृत्यत्र वेप्रतिपत्त्यंतपे विधी
 कृतेदं शुश्रावशब्दं च नुषाद्ये। पात्रा
 मुक्तं आत्मनः प्राणिनां नास्ति यतिनां तवाक्रिया
 त्विष्टां दनादिनिषेधः अतस्त्रेहादिना निषेधकमतिक्रमेव यि शिवत्रैकं कर्तव्यं कृत्वा मिमुदकं स्नानं स्पर्शनं वहनं कथा। पुरुषे द्यश्च पातं च तत्प्रहृष्टे।

5

लघुयतातिस्मरणात् पतच्च प्रत्येकं बुद्धिपूर्वकं विदितं स्यादिति पतयो रुपवास उक्तं असौ कृत्वा शक्तं स्यात् प्रावंधनं केदने वा सा संलका
 हापसु प्रवर्तयति सुमं तु गाले का शिव मुक्तं तदयं वात्त मुक्तं स्थितं वमान्या न्यपित्व दिपतच्च प्रत्येकं बुद्धिपूर्वकं विदितं स्यादिति स
 ११ तं मं प्रेतं यो वहेत दाहयिवाक टोदकक्रियां कृत्वा कृत्वा सां तयनं वापदिति। संवर्त्तनो कृत्वा स्यात् यत्पुनर्न क्षित
 अक्रवापतितं ददियुक्ता काना मकपी वेत्त एकपात्रमभोजनमिति तदयं शक्तं स्थितं पवमान्या न्यपित्व दिव्या निस्मृति

पनीयानि अयं वदाहादिप्रतिषेधो नुष्ठाना समर्पडा र्मवात्तश्चादिव्यतिषिक्तविषयः। तवामत्यबुद्धादर्शनात् तद्वत् शौचं स्म
 स्वातंत्रिकियः आत्मानं घातयेद्यसु दृग्मानसनां वृत्तिः तस्य त्रिपात्रमासौ दिता येत्वस्ति सर्वदा तत्ता यत्र दकं क
 तावतुर्वै आह मावापदिति स्मरणात्। एवं येन ये नोपाधिना आत्महननं शास्त्रतोत्पन्नं बुद्ध्या यत्। तच्च त्रिपिकमार्गं लोकात्मह
 मनश्चाद्वाद्दृढदेहि कषु निषेधेषु किंपुनर्न सेवां हृत्कपेक्षायां वदया हवत्स्य कगलेयात्पां उक्तं नापायतावतिका यो लोकगहीनयात्र

१३ सुता समं कात्री ति इंद्या ततो विद्यां नाका नाव किं लाति सो षयित्वा तन्मये सिकं गुलन मप्रेत बुद्ध्या संस्प पत्रा गो ब्रह्म न्या हिति निति नये न
 ततो व्यततः प्रवित्रया लाति विद्ये - ता यति लादि सहित सुदकं दाययित्वा सुकाने साधुं जीतुं सप्रेत त्वयं विशेषः संवत्सपया
 वत्सु सलो कं विधि नायं रम्या नाग पूजा विष्णु यत् सो संवत्सपि नाया यवलिं कृत्वा सो वत्सना गंदद्या जां प्रत्यक्षां ततः सर्वसुधी
 ॥ नाया दल वलि सुप्रपक विद्या वलि हितम् । यथापकादशी समासाद्य शुक्ल पक्ष पक्ष स्य वेति विविधं समर्पितं वंशं

पडा चत नाकां दत्तं पुमधु सयुता तिल मिश्रा व्यदद्या हि संयतो दक्षिणा मुखः विष्णुं वृक्षे समासाद्य नद्यंत सिततः किये
 तत्र वृक्षे रक्ष्य च नवा ध्रुवं दाय प्रदानं च तस्य तोष्यं तद्यापय । नमंत्रं सवित्रा विषं च सन्न नवा पिवा । विद्या तय
 समृद्धा वकुलोत्पन्ना समाहिता । अपाप हनि सं वाप्रे मया के समुपै सितः । विष्णो पत्युर्न कृत्वा विद्या प्राप्ता बुध त्वरा यत्र ।
 उदश्रुत्वा नवा ज्ञेयं पितृ पूय मनुस्मृतं । मनो नि त्वय्य विष्णो वे सर्वं कुर्वीतं दितः । आवाहना दियत्प्राक्तां देव प्रवृत्तं तदा वपुः । तदा

१४ रुहा वाततो विप्रा-दृष्टिं पृथ्वा यथाविधि। हविष्यं वंज नैनेव तिल्लादि सहितनवायं च पिंडा-अदद्याच्च देवप्रपमनुस्मरन्। अथ मंत्रे स्तुतं
दद्याद्ब्रह्मणे च शिवाय च। यमा यसा सुवा जायच तुर्वपिंडमुत्सृजेत्। मृतं संकीर्त्य मिनसा गोत्रपूर्वमतः। यथा विष्णोर्नाम गृही
ते संपन्नं यत्तु कुर्यात्। विप्राना च माविधिवत् दक्षिणातिः समर्चयेत्। एवं ब्रह्म तमं विष्टं हि पत्न्येन समर्चयेत्। गवाव
तं मनसा स्मरन्। ततः सिल्लो तो विप्रांसुहसेदत्तस्य मघ्नितेः। क्रियेद्युगोत्रपूर्वं तु नाम बुद्धौ निविश्ववधवधवधवधवध

लाभसुखदयः समाहिताः मित्ररूपकानि सार्वपश्यन्तु ज्ञातवाग्यतः पर्वविस्तुमते सिद्धिवायोदद्यादात्मद्यातिने। समु
नात्रकायाविवापलासयदिशनिमि तसौवर्गनागपुंरुतिप्रपेलतविद्ययुगाले सुमनुनासिहितं सौवर्गनिष्ठा
मनागहत्वातद्योवगांवासायदत्ताविधिवत्पितु अन्यतोमात्रवानिति ॥ ० ॥ एव उदकदानसायवादमतिवयश्चनंतं
किंकार्यमित्याहकृतौदकासमुत्तीर्णांमृदशादलसंक्षितान्। सातानपह्वाद्युमानितिहासिद्युगानिःकृतमुदकदानयेमात्क

गोदका स्नाता सद्यः दुदका इतीत्यादि मृदुशास्त्रेन नोद्भूत तत्त्वप्रवचनमात्रेण सप्तम्यगवस्थितायुत्रादीनां कुलवृद्धाः पुत्राननेपि तिहासे वहुम
 १५ गोपयवदयुः शोकनिवशानसमर्ध्वेवोतिवोधयेयुः ॥ ० ॥ शोकनिवशानसमर्ध्वेतिहासमाहमानुष्येकदलीयुवनिस्त्रापसापमार्गं
 संप्रदो जलबुद्धसंनिता मानुषशौदेन ऊपायुजां इजादिषु विधिं भूतजातं तस्य तस्य तावो मानुष्यं तत्र संप्रपत्तव
 वदंतः सापनहितजलबुद्धवदिति विना सक्कवे संसापस्य क्षिपमार्गं तं सवेव तं यः कपोति संप्रदयत्यत्र न स चित्तसमा

इति त्वं न कार्यं ॥ ० ॥ किंच पंचक संस्तुतं कायो यदि यंच त्वमागतं कर्म लिः सुशरीरो त्वैष प्रकाय विवेदना ॥ ऊन्मानवा
 कर्मवीरः सुफलो यतो गार्धपं चक्षुः श्रिया दिव्यं तं प्राप्तं सत्रवतं किमद्य विदितानिः यो ऊनवानां नु
 शासनकार्यं वसुनस्रवां तत्रात हि कन विदुः सुस्थितिप तिकर्म तुं शस्यत ॥ ० ॥ किंच गं त्रीवसुमतीनां समुदधिदेवतानि च ॥ केन प्रख्यं क
 धं नार्शं मर्त्यलोको न यास्यति ॥ अपि चानंदमाश्चर्यं मपत्तं नाम यतः ॥ य विद्यादीनि तूतानि तासंगं कंति तद्यासमुद्रा अपि ऊगमपत्ता विवहिता

कमासौवमिति। नदस्यर्शनं निहंतं विषयश्च न निहंतं मासमासौ च दृष्टव्यं विप्रनिहंतं

इत्याह आवा

यपित्रुवाद्याद्यानिर्हृत्यापिब्रतीब्रती। सकटांनवनसीयात्रव।

नवोत्पाद्या

यस्य प्रवृत्तिः पतति हि त्यापि ब्रह्म ब्रह्मवापी ब्रह्मचर्ये वनपुननत्या ब्रह्मवापी ब्रह्म

शकटां ब्रह्मवादीनां मीयन् । नाशौचित्यसहसं विज्ञेद्वचं वदताश्चाप्यर्थादिव्यतिरिक्तो वेत्तनिह

द्विदुःखं तवति अतएव वसिष्ठो नोक्तं ब्रह्मचारिणः सवकं मूलो व्रतनिष्ठं त्रिपुन्यत्र माता पित्रौ पितृ ॥ १॥ अथौचित्यं

॥सनातनमौख्येयुसेवव्य

वक्र। विंद्यहावतास्यं प्रेताद्यानं विनत्रदश। कीतमव्याधितं लंघं च यमनादि

पुपितिशयः कीतलकेशन

नियमात्तदत्राप्येवमनमर्षास्त्विदं तवति श्रुतपववसिद्यः गृहो वृद्धिर्वाच्यप्रस

असनावसृणमयः प्रसृजः तव सविंशानुमाव एव सुवक्र रायी पत्नस्वदादौ मनुनायत्र विशेषोदशितः अक्षपल

तत्तानासातिमरुयत्तत्रहंमासकसनं वनासीयुःशयीपंस्वद्वसिताविति। तद्वागौतमनापि विशेषउक्तः अधःशायासनिनोवत्सवावितार्त्त
 ह्यापुक्रियायाप्राचीनावीतिव विप्रयथाप्रेतायदिनत्रयं पिंडरूपमंत्रं तूष्णीं कृतो ह्यसंयथा ह मभीधिः प्रेतपिंडं व
 त्। प्रागुदीच्यां च गच्छत्वा सा तः प्रयत्नमानस इति दत्तं विवर्जितं तत्त्वमनुयतीति विषयामतत्। असंस्कृतानां।
 तेष्विति प्रवृत्तसंस्मरणत्वात्। तद्वाकर्तृनियमस्य गृह्यपरिशिष्टादिहोयः असंगोत्रः संगोत्रोवाद्येदिमीयादिवा

दसाहं समापद्येदिति तद्वाद्यनियमस्य सुतः पुक्तेन दर्शितः। आलिता सक्तुः निर्विषा केवीशु घनिर्वयेत्। अ
 यस्यादशाहिकमा तूष्णीं प्रसे कंयुष्यं च सूर्यं दीप्यंतं चैव हि। पिंडं स्वपात्रोदयेत् तमौमाल्यं पिंडपात्रीयमु
 त्संस्मरणत्वात्। न च दद्यादिति। वहुवचनोदकदानवत्सर्वैः पिंडदानं कार्यमित्याशंकनीयं किं तु पुत्रलो।
 वकास्तदना विप्रत्यासन्नसपिंडं नामप्यन्यतमनतदना वसं मातृसपिंडा शिष्यसदृशसदनापि विगार्थविति गौतमसंस्मरणत्वात्

२२

बुताविनोपविवापनमिति अत्र यथा हवंताय बुताविनो अत्यवसरेषां वयनिमिति अत्र बुताविनः युत्राहतिके चिन्मन्यत्रे गंगायां ताक्ष ५ इति
 ताविनो युगौ मृता आसनकाले सोमे च वयनं सप्तसुम्भ तमियमस्मरणात् ॥०॥ अथुचितेन सकलश्रोतस्मार्तकर्मधिकापनिवृत्तौ प्रश
 सायां येषां निवृत्तौ बुताविना दमिह ॥ वेतानो वाशनाक याक्रियास्तु क्रतुवोदनाता विता नो मी नां विष्ठापतत्र तवा विता ना सुता मि
 यौर्षमासाद्याः क्रिया उच्यते प्रतिदिनमुवा स्यत इत्यौ वाशना गृह्यो मिमत्र तवा अवाशना स्मा यत्रात होमः क्रियो च त ॥ ९

५

वेदिवः क्रिया कार्यकधं वेदिवमिति अत्रा क्रतुवोदनात् त हिद्यावह्मममिहोत्रं ऊड्यादित्यादि क्रतुलिपिनिहोत्रा
 येष्वेतद्वाहपहः स्वाहा कुर्यादत्रा ता त्वकनचिदाकाश्यादिति क्रतुवोवाशना होविनोद्यत अत्र तस्यो तं व विषये लो
 पादाना स्मर्त क्रिया लोदना दीनामनुष्ठानं गम्यते । अतपव वेद्याद्यवादनोक्तं स्मार्तकर्मवदित्या गोपन्यत्र सूतके श्रोतकर्म
 लितकालं प्रातः शुद्धिमवाप्नुयादिति श्रोतानां च कार्यत्वात् विमनं नित्याने मित्रिका लिप्राद्यल नित्या निवर्त्ते पद्वेतानवर्त्तं शालाशो लेकह

0 5 10 15 20 25 30

23

तिनित्यानिनिवर्त्तेपनित्यविशेषेणावश्यकानां नित्यानेमित्तिकानां निवर्त्तौ प्रत्यक्षानां वेत्तावर्जमित्यभिन्नसाक्षावश्यकानां तदर्थं शसः शालायात्
 कहति गृह्याशौ तवानामव्यावश्यकानां प्राक्किः पर्यु दास उक्तः अतः सेव्यामसौ च नास्तेव काम्यानां पुनः सौवात्तावात् अनुष्ठानं मनून
 पाननिवाति प्राये लोकं प्रवृत्ताहनामिषु क्रिया इति अमिषु क्रियानवप्रवृत्त्याहृत्य नमि साक्षात्तां वेत्तव्यहाना निवृत्तिः अतः पवसेव
 र्वीत शुक्ल नोन फलिनवा पंचयह विवर्त्तनं वन कुयन्मृत्फज्जमनो रिति। वेत्तादवस्था मिसाव्यात्व पिवचना निवृत्तिः विप्रो

पानानाया

तितानेवोक्तत्वात् अतः के कर्मणां त्यागः साक्षादीनां विधीयत इति यद्यपि संव्यायां निवृत्तिः श्रूयत तदा
 कसा विद्यां कुल्लिप्रहि व्यप्रदक्षितं कृत्वा पूर्वव्यावर्त्तनममुयादिति प्येठानसिस्मयणात् यद्यपि।
 या इति। सामान्येनोक्तं तदाप्य न्ननकावदितव्यं अन्यपता नि कुयु रिति प्येठानसिस्मयणात् इहस्यतिन
 प्पकं श्रुतकर्मतकविव अत्राद्वयतो ज्ञानववासादिति मित्रेषु लावत्यनवुहा पाय दिति तदा सन्निवे पि। पिंडयह श्रवणात् कर्मश्च युञ्ज्या

बुत्ररुम्भवेत्यादि लिङ्गदर्शनात्। विगतंतु विदशसंशुलुयाद्यो ह्यनिर्देशं यकोषं च दशपात्रस्य तावदवा सुविर्त्तवित्। इत्यानुवाक्यात्रापंतसामर्था
 स्वतत्पत्तिमात्रपिकृते ह्यासौ च स्यादशाहाद्यासौ चका
 नतियमाश्रुतव्यत्तिकापवत्यनिर्देशहातिमपुणश्च वलेदशपात्रलोषाम।
 दशपात्रस्योत्पाद्यनापंतलीयं
 स्यात्। तस्मात्रहातमवजननमपुणं च निमित्तंतत्तौ तय निमित्तमव्यासौ च तवा
 तत्रासौ च प्रकरले अहं ग्रहणं वा त्रिग्रहणं च हापात्रोपलक्षणाधर्ममवा दिति विध्यतह तिवचनंतडकंसपिंड

च दर्शनोर्ध्वतद्वा हि दशाहं सावमासौ चं सपिंडेषु विधायते। जनने यो वमेवं स्यो त्रिबुलांशु दिमिक्ता। इत्यन्ये को
 न्याताशवस्य शोविशुयंति
 अतः सपिंडं नो सप्तमयुगावधि
 अहानूदकदासिनहत्यातेर्वसिः दपात्रदशपात्रयोः समानोदकसपिंडं विष
 कानां अविशेषेण दशपात्रं इति सत्युनः स्मृत्यंतपवचनं च बुध्देशपात्रं स्य।
 पववितितदिगीतं नादपीणीयं यद्येयं विगीतंतद्वापिमधुपर्कं गीतात्तत।
 शशात्पुत्तपम। ससेचुतुपहाकुदिः सप्तमत्वह
 लोकविद्यसवानावुषेयस्यस्यं लोकविद्यसंधर्ममप्याचपमन्वेति मनुस्मृत्यात् नवसप्तमप्रत्यासत्रे सपिंडपकाहाविषकृष्टासमादि

सृष्ट्यावर्माः क्रमेण तु जो आनादशतिविधाः शेषादित्रिषु दुत्रापि दशानि सुत्राणि दशानि स्रुतपदं च दशानि विवृतिदसव्यं ॥ ० ॥ ऊनन निमित्त
 मस्याश्वत्थमाशौचमाह । विंदेतु सतर्कमातुसदसृष्टी
 नोपवनसर्वथासं विंडानातत्रासृष्टा त्वमातुक्वेदशाहपयंतं सिगमित्यर्थः कुतः । सदसृष्टीनां तस्याः सर्वं धित्वानासृ
 ष्टसिद्धः नासौ च विद्यति पुंसः संसर्गं च न गच्छति । अतः स्रुतसु विहितं तच्च पुंसि न विद्यत इति विवृत्तं न तवतिष्ठान

ततश्चाह संवर्तः जातेषु तुः श्रानं सुल्लेखस्य विधीयता । माता शुद्धे दशाहेन श्रानात्तु सार्धं न पितुः पिति माता शुद्धे दशा
 ययोग्यतामात्रं अहं आर्धेषु पु
 नीमिति । अंगिरसाव । स विंड
 नमिव विधीयता । इति । यस्मिं दिने कुमारजननं तदहं न ब्रह्मोत्तत त्रिमित्तदानाद्यधिकायापहापकं न वतीत्यर्थः । यस्मात्तस्मि

सूर्यावर्त्ताः क्रमेण तु नो ज्ञानादशानि विद्याः शेषादित्रिषु तु त्रयोदशानि स्युः त्रयोदशानि विद्याः ॥ ० ॥ ऊनन निमित्त
 मस्यावर्त्तमाशौचमाह । पिंडे तु सतकं मातुसदस्युर्ग
 त्रोत्पन्नसर्वेषां स पिंडा नो तत्रास्युः ॥ त्वमातुः केवदशाहवयं तं सिद्धिमाप्नुयुः ॥ कुतः स दस्युः स दशानां स्याः ॥ सर्वं धित्वानां स
 त्रसिद्धः नासौ वै विद्यति पुंसः ॥ संसर्गं च त्रग कति । पञ्च सत्रा सुविहीयत चतुर्विंशति विद्यत इति विदुः ॥ तत्र त्रवतिज्ञान

ततश्च घ्राह संवर्तः ज्ञातेषु तु ज्ञानं सुललस्य विधीयता । माता शुद्धे दशाहेन ज्ञानात्तु सार्धं न विदुः । रिति माता शुद्धे दश
 पद्योग्यता मात्रं अहं आर्धेषु तु नः कर्म सुपैठान सिद्धिमाप्नुयुः ॥ सुतिकां पुत्रवतीं विंशति पात्रे कर्मालिका
 नीमिति । अंगिरसावा । स पिंड
 नममव विधीयता । इति । यस्मिं दिने कुमारजननं तदहं न ब्रह्म तत्र निमित्तदानाद्यधिका पापहापकं न वतीत्यर्थः । यस्मात्तस्मि

दादीतां बुद्धपेलाऊ नमस्तु त्रितुस्मात्तदहं न प्रदुष्येत तत्रावदद्याह वत्केनो कंकुमा रऊ न्मदिव से विवैः कार्यप्रतिग्रहः हि पत्न्यत्
 नानादिषु तत्र सर्वप्रतिग्राहक तात्रे तु न त्रु स्यात् त्रु यित्वा तु तन्मोहावद्विऊ स्यादाय तं वाप दिति व्यासेनात्र वि
 तेलसाऊ न्मदानामादवताला सायागानि त्रं तु सु विऊ निका त्रिता प्रवामदिव से वषे रशामवेव सर्वदा न स्येते
 ऊ न्म निहति मार्कं डयेनापि रऊ तीयातघावसी निशातत्र विशेषतः ॥ पात्रौ जागपतं कार्यं वषव वषव वषव वषव वषव

वलिः पुकषाः शसुहसा अनृत्यगी तेष्वर्थो धितः पात्रौ जागपतं कुर्युर्दशमां सेवसूतकहति ॥ ० ॥ आलोचमये पुनर्ऊ ननेम
 मत्रं निमित्तकमावर्तत इति न्याये न पुनर्दशाहाद्याशौ च प्राप्नोत दयवा दामाह अत्र गऊ न्ममपतो रोप्राहोति विशुध्यति ।
 स्यावा नाशौ चकालसदत्रात सम सूनत तो नून स्यावा शौ च स्य निमित्तत्वात् ऊ ननेमपतो वाजात् पूर्वशौ च शिसौ च व
 द्यालाप्यति न युनः पश्चादुत्पन्नऊ ननादि निमित्तं पृथगा शौ च कार्ये यदा पुनवर्तमाना शौ चादी यमाशौ च मत्रा पतितं तदान पूर्वशौ च तेषु
 (कोल)

यथा होशनाः सन्त्याशौचस्य मयो पुनर्दीर्घाशौचतद्वद्यदि न पुर्वे लविशुद्धिं स्यात्सकालेनेवं शुद्धता त्रियमो यथा ह अथ वद्वि मदाशौचं पश्चिममेतु स
 गतं गऊ मम पलाहति सद्यः पविशे षेणातिहितं तद्वापिन सृतका तव त्रिनः सावश्यं प्रवृत्तिः शौचविशेषे लशुद्धिः यथाहामि
 स्यान्मृतको त्ववसृतकमात्रा विकृत्य सृतकं शौचं कुर्यान्निसृतकमिति तद्वा द्विंश नमत विरावाशौचं समुपने
 ति शास्त्रे न श्रुतं तस्मिन्निर्णयं तिशा वशोधनी । तस्मात्प्रसृतका त्रः पातिनः सावश्यं प्रवृत्तिः शौचविशेषे लशुद्धिः किंतु शास्त्रे न पातिन

पातिनो विद्यावश्यकचित्पूर्वशौचे लशुद्धिः अपवादः स्मृत्यंतरे दर्शितः मातृयग्रे प्रमीताया । अथुद्धौ मद्य तपिता । पितुः शौ
 कुर्यात्तु पक्षिणामिति अयमर्थः । मातृपिः पूर्वमित्यांतं त्रिमित्राशौचमवोयदि पितुः कयजमः स्यात्तदा न पूर्वशौचे
 यथाहामि मित्राशौचकालेनेव शुद्धिः कार्या तद्वा पितुः प्रयागनिमिशौचमवो मातृपिः शुद्धा ताया मपि पूर्वशौ
 किंतु पूर्वशौचं समावोपवि पक्षिणो कुर्यादिति तद्वा शौचसंनिपातकृतकालविशेषकृतौ व्येवमादौ गौतमेनोक्तः । पातिनो वि

५
 ... तात तिसृतिपि अयमर्घः रात्रिमात्रे वशिष्ठे पूर्वशौचस्य शौचात्तरपंसन्निवतते तर्हि पूर्वशौचं समाप्या न त्रपं हात्वा रात्रिर्थां शुद्धिः
 ... यात्रेः पश्चिमस्यामरुननाद्याशौचात्तरपसन्निपात तिसृतीयात्रितिः शुद्धिः नवनतकेषुमात्रलशातातवेनायार्क
 ... हिः आमशेषेषु वशाहादिति प्रेत क्रियायुनः शतकसन्निपातपिननिवर्तत इति ॥ तनेवोक्तं अत्र दर्शाहजनना
 ... दिप्रेतमुद्दिश्य कर्तव्यं पिंडदानं च वंधुतिः ॥ प्रायश्चेत्तपिडितुमव्यवजननतवशात्तदेवाशौचविंडासु शौचादद्याद्यावि
 ... ५ धीति तद्वाशावरोचयोः ५

० CM 5 10 20 25 30 35
 कृत्यं कार्यं तु तान्यायत्वात् तद्वाज्ञात कर्मादिकमपि पुनरुक्तं न निमित्तकमाशौचात्तरपसन्निपादिकार्यमित्येव वा ह्यत्र
 ... मुत्यनेषु त्रुक्तं नमयदातवत् कर्तुं आकालिकाशुद्धिः पूर्वशौचनशुच्यतीति ॥ ० ॥ पूर्वप्रशवकाले न नाशौच
 ... ना अत्राप्तकालगर्तनिस्रपलानिमि त्रमाशौचमाहागर्तश्चावेमासतुत्यानिशां शुद्धे सुकापले अतियद्यपि द्वय
 कतकपरस्यादि प्रमुखातलघायात्रद्वयसाधनलोप्ये अर्धं यतानवर्तत कुतः इवत्वस्य प्रथममासपवसेतवात् तत्रचमासतुत्यानिशा

हतिवहुवचानुययत्रेः गर्तस्याश्वावेद्यावन्नो गर्तग्रहलमासागताः तत्संख्या निशाः शुद्धिकापुलं पतस्वष्ट्रियापवगर्तश्चा त्वमाशतुत्थापात्रयाः श्री
 मात्रामवयुक्तवस्येति वृद्धवसिष्ठस्मपुला त्वायुत्पुनर्गतिमनत्राह त्वतितरात्रमुक्तं तन्मासत्रयादकीचेति त्वंगर्तक्रया
 चतुर्नामत्रयः पाङ्क्त्युवचत्रपात्रं वि शेषवाहमवतुश्चाहेनतुष्टदस्य शुद्धिरेवाप्रकीर्तिता इति मयी निस्मपुला
 यादकीर्तस्या विउत्तमत्रास्तलजातो तरात्रमित्यर्थः पतस्वष्ट्रिया सपर्यंतं द्रष्टव्यं सप्तमादिषु पुनः पविष्टस्मिन्मवयसव

त्रसंगस्य जीवतो निर्गमदर्शनात् । तत्र च लोके प्रथमशब्दप्रयोगात् । सत्मांसात्पुनरेव दिगर्तश्चावो त्वद्यदा । तदा मास
 दिविष्यात्तत्र तत्तुर्ध्वष्ट्रियात्कर्त त्वासां माशौचमिष्यात् । सद्यः शौचं सपिंडानां गतं पतनं तीति स्मपुलात्पतवचस
 च विवर्तनं द्ववस्तुतगर्तपतनं त्वदि त्वयं दत्पुनः वचनं ऊन दिवा विवर्तने गतं पतनं वा सपिंडानां तत्रात्रमिति त
 त्यक्षमवयुक्तयोः कठिनगर्तपतनं विषयं च्चा विमा उष्ट्रियात्रस्यात्पिंडाशौचवचनं ज्ञातमावयवामासं पिंडादीनां दिनत्रयमिति म
 पीति स्मपुलात् । सप्तमासप्रवृत्तिमृतजननिज्ञातमृतवाजननमिति मित्रं पविष्टस्मिन्मवाशौचं ज्ञातमृतमृतज्ञातवासपिंडानां दशाह ।

मितिहावीतस्मयलात्राश्चतःशतकेवात्मानादोशोर्वंशतकवदितिवापस्कपस्मयलात्राउत्मानादोशोर्वंशतकव
 दितिशिष्यपुत्रमनिमित्तोदकदानवहितमित्यर्था॥ ब्रह्मनुपदिदशाहास्यत्रपेवालेप्रमीततस्यवांधवे॥शावाशौचंनकर्तव्यंश्रुत्या
 त्ति॥तथास्मृत्यंतपयिस्त्रदशाहो यस्तस्यसूतकाहोतिपक्वाशोचमितिपवमादिवचनंनियतवयालोचनघा
 तमित्राशोचसंकोचोनास्तीत्यनु गम्यात्॥सत्युनर्विहदिसुवचनंजातमृत॥मृतज्ञातकुलस्यसद्यःशोचमिति
 त्रस्याशोचस्यमानाकुद्विप्रतिपादनयदनंनप्रसवनिमित्तस्यतथाचपापस्कपःमर्त्यमदिविपत्तिःस्यादशाहंशुतकेत॥९॥९६

निमित्तस्यविद्यमानत्वावाज्ञावंजातोयदिव्रेयोत्सद्यपवविशुवतीतिव्रेताशौचाहिव्रायंतद्याहिरंखेनोक्तंवाद्रमकरलास
 पुनःकात्यायनवचनविनिवृत्तेद शाहेतुपंचर्तयदिगकृति॥सद्यपवविशुद्धिःस्यान्नप्रेतनोदकैकित्यतिविक्षेपे
 यदातुनप्रेतंनिवशुतकमितिपाठस्य दाशुतकमस्यशब्दंनिवर्तितादीनालवतीत्यर्थः॥अथवायमर्थः॥अत्रदशाहय
 दिशिष्यपुत्रमसदानवेताशौचंयदितत्रसपिंडजनंतदासूतकमपिनिवकार्यंकिंतुपूर्वाचिनवयुधिपितिषंतुब्रह्मनुवचनंजीवका॥

तो सहितो मतः सतकपवतु। सतकं सकलं मातुः पित्रादीनां विवात्रकमिति यच्च हृदयवेतो वचनं मूर्तं जावितं बालः पंचत्वं यदि गच्छति। मातुः शुद्धि
 शौचासुगोत्रिणहति। तत्रेयं व्यवस्था ऊनानंतपेनातिवर्धनात्प्राप्तोर्ध्वं डादीनां ऊनननिमित्तमाशौचं दिनत्रयं सद्यः शौ
 चमिहोत्रार्धमानोपस्यर्शनात्रक लंशौचमिति शौचवचनात्। नातिवर्धनात्तत्पकालसिद्युपयालोपि ऊनननिमित्तं
 धिं डादीनां यावन्न किंचित् नालं तावन्नात्राति। सतकम्। किमेनालतत। यस्यासूतकं तु विधीयत इति। ऊमुनिना स्मयत्वात्

श्रुतिः॥ रात्रिर्निर्मासतुल्या निर्गर्तश्चावविद्युत्वाति। पञ्चस्युपपत्तेसाध्यासानेनश्चापञ्चस्युत्तेति पूर्वलागस्यार्धोदशितिः। उक्तप
 सिनिसम्पत्तावुपपत्तिनिवृत्तेपञ्च लास्रासानेनसाध्यादेवादिकर्मयोग्यात्तवतिस्मार्शदिविषयेषु नपञ्चपत्तपञ्च
 पञ्चाकृतिर्विहितं। उक्तं हृदयवेतो वचनं मूर्तं जावितं बालः पंचत्वं यदि गच्छति। मातुः शुद्धि
 तनश्चापञ्चस्युत्तेति पूर्वलागस्यार्धोदशितिः। उक्तप सिनिसम्पत्तावुपपत्तिनिवृत्तेपञ्च लास्रासानेनसाध्यादेवादिकर्मयोग्यात्तवतिस्मार्शदिविषयेषु नपञ्चपत्तपञ्च
 तपुनः सप्तदशात्यन्तेपञ्चोदशनेतदा अथुचितं नाह्येवास्मादशाहत्येकहाकुदिः पको न विहात इहावुत उन्नपञ्चयहा कुदिः यस्या।

इशाद्वदशाकलोवासावाचपुनः पुनः अत्रैववासमांत्यागः ततः शुद्धातवतुसा। इद्याकश्चाततोदानं वृत्त्याहेनविद्युद्यतीति अयं वातुमात्रे
नवकापि अनुसपत्नीयः आतुपश्चानमुत्पन्नेदशाक
३६ यदातुमज्जसुलायाः स्रुतिकायावामृतिर्नवतितदा त्वोह्यनातुपः प्रात्वा प्रात्वा स्युशेदनंततश्चुद्धोस आतुपइति यागाशपरस्मपलात
पंरुगयंतमेवव। पुण्यादिपलिमं आवावावायुदिलं यंश्चानवकापः स्रुतिकायांमृतायांनुकषं कुर्वंतियाहिकाकुंलिसालिलमादाय
तेततः तलेपश्चातयित्वावयोगंकुयद्यिवाविधिपुजसुलायासुयंचतिः प्रापयित्वा
पतचपनोदशनिपुत्रजन्मादियद्युदयोत्रकालमुत्पन्नंतदिवसप्रत्ययासौवागात्राग

तदातुपज्जन्मां पद्मोदशतपुत्रजन्मादिज्जन्मादिजाततदाधपात्राप्राग्गाड्यतौ पूर्वदिवसैकदशायापित्वेयासौवस्यतव्यमृत्य
वगलताकाशेत्येककल्पः। पात्रिंत्रिकवित्तया दौलागदयेज्जननादौजाते पूर्वदिने ग्राह्यमिति द्वितीयः प्रागुदयादित्यवपः
यद्वाहकस्यपाउदिततुयदासूर्यो नाभीलाह स्यात्तुज्जन्मनं वा वित्तत्रियस्याहस्यसर्वरी। अर्धपात्रावपिः कालः स
तकादौ विधीयत। पात्रौ कुयौ त्रिभागंतुद्धौ ला नोपपन्नपवत्तु। उत्तपोशाः प्रभातनयुवतिमृतसुतके पात्राववसमुत्पन्नेमृ
तरज्जन्मिस्तक। पूर्वमेवदिने ग्राह्ययावत्रात्काचकोपविपिति। पतस्योचकल्पनादशावापानुसापतो। व्यवस्थाविहोया। हृदं

३८ जामार्धं आयुधग्रहलं युद्धहतस्य पकाहाकोचमस्तीति हावनार्वं ब्राह्मणार्धं विपत्रात्ययो धितंगो ग्रहे लौपिवा। आहवे पिहना नो वप
 कपात्रमसौ चकामिति स्मपणात्। एत युद्धकालक तनेव कालात्रापि विपत्रस्य समपसूधनिहतस्य पुनः सद्यः शौचं दद्याहमनु।
 रयुतिचाहावशमेः कत्रधर्महतस्य वा सद्यः सति सतयहासवाशौचमिति स्थितिपिति॥ ०॥ हातस्यैव ऊननादपासौचनि
 नाड्यत्रकाले पिह्याति। दशाहादिवा प्रावयवा दमाह। ओषितकालशेषं स्यात्संज्ञोदकं सुविः। ओषिते दशान्नपक्षे नप

धमाद... वसपि उऊननादिकं नहायाततस्मिं सपिंडे कालस्य दसाहाद्यवकिन्नस्य यके सो वशिष्ठः कालः तावदसु चित्तवति प्रस्ये पुन
 पाशौचकाले दशाहादिके प्रेतायोदकं दत्वा शुचिर्त वति। उदकदानस्य स्नानपूर्वकत्वात् सोदकं दत्वा शुचिर्तवति तदुक्तं मनुना नि
 र्दसंहातिमरलं कृत्वा पुत्रस्य ऊनवा। सवासाऊन माप्नुय शुद्धो लवति मानवः। प्रस्ये दत्तोदकं शुचिपिति प्रेतादकदानस्य सहच।
 पितृणां शौचकालस्य शुद्धिहेतुत्वविकंतात्। ऊनन्यातिक्रात्राशौचं सपिंडानां नास्तीति गम्यात्। पितृसु निर्देवा ऊनने स्नानमसौ वश्रवा पुत्र

३० रुतमवेति वचनात् । पतच्च पुत्रग्रहणं रुतमिति सिद्धं । अतिकांता रौचं नास्तीति ह्यप्रकं अन्यथा । निर्दयं ह्यतिमपलं कृत्वा पुत्रस्य रुतमवेति
 दशा मवावकृता तद्यारदवला । यतीत सुनाशु द्विष
 ते केचिदप्येवं शोकि पठंति प्रोक्षिता कालशो मस्या ।
 सां प्रोक्षिता कालशो मस्या । तत्र अशो ये पुनरति कान्ते दशाहा दो सवर्षा ग्रह मवाशो वं संवत्सरे वृक्षे यद्विप्रोक्षितः ॥
 १ यामवगतस्या तदा १

६ सत्वा त्वोदकं वायु विः स्यात्तत्रावमनुः संवत्सरे व्यतीते तु स्य ह्येव यो विशुतीति अयं च ग्रहो दशाहा इधं मास त्रयादिकं द्रव्यं वा
 पूर्वोक्तं पृथग्धः शोचं तत्र मासा इधं मर्त्यं संवत्सपाद
 यदपि गौतमवचनं कृत्वा शोधं दशमाः यद्विप्रोक्षिता मिति
 पक्षिणा तद्या । अहं पुनरवमादधीयं धं नानन युवती
 कृत्वा तदिगमा रस्य दशाहं कृतं तद्विदिति । यैठौ न सिम्भरात् । तवा स्मृत्यत्रापि दशाहा शुक्र निपात तु आर्द्रा वासो निवासिना
 सवर्षं यत्पुनर्वा सिध्यं ऊर्ध्वं दशाहा कुत्वेक पात्रमिति तद्द्विषत्मा सेतो यावन्न वमं
 तन्मास त्रया इधं अर्वा कुत्वे स्यात्तत्राव वृद्धव सिध्यः मासये त्रिपात्रं स्यात्सत्मासे ।
 तिपतच्च माता पित्राद्य विति विक्रविषयं पितृवो वमृता स्यातां इपस्यो पिहि पुत्रक ॥

अतीतेष्वधिकर्तव्यं तत्कार्यं यथाविधा तिस्रं वसुधाहर्धमपि प्रेतकार्यमाशौचोदकादनादिकं कार्यं न पुनः स्नानमात्रादुद्विषित्यर्घः पितृयज्यामादि।
 मादृशतिविकारांश्च तेषु विरोधोदितिः पितृयज्या
 नद्यादिव्यवहृतदशांतपमृतसप्तसप्तविंशानां दशाहर्द
 तस्मान्ननशुवात्रिगर्तया विचगोत्रिता हतिदशान्न
 त्रैलोक्यमुच्यते। दशान्नैवदं त्याक सप्तियोजनमायतमा
 मायतायां मातृवर्धं द्विजोत्तमः सर्वस्वपेयतीतपितृपात्रमशुचिर्तवादिनियसु
 धं मासत्रयार्द्धगपिसद्यः शौचं दशान्नपमृतेऽक्रवाली वा वैश्वखानसयतिम्।
 तदुक्तं बृहस्पतिना कं महानद्यंतं यत्र गिरिवारिव्यवकायकः वा यत्र विलिख
 त्वा विंशददंतो न्यत्रिंशदन्तं तथैव त्वतिहर्दं वा तिकात्राशा सं उच्यते। तोपमविष
 यं न पुनर्वयो वक्ष्याः

तत्पदमपि तद्वाचोक्तं वाद्यत्वादन तुल्यं वयसि सत्त्वार्थं अतिक्राते तथैव च। उपनीततु विषमंतस्मिन्नेवातिकालकृमिति अयम
 र्धव्यासात्रवर्षादिप्रयेदवा सोऽवमादत्र कृमनः सद्य
 शाह्निदिके च हादियदाशौचंतदपि सत्त्वार्थमादिष्टं
 दीनातस्मिन्निवोपनीता यपमपवश्च तिकात्तकृमतिक्राता शौचं च तवति नवयो वक्ष्याशौचातिक्रम इति। रुत्रियादिषु दशगात्रस्य सप्तविंश।
 ह्यादिवाद्यविहितं तत्सत्त्वार्थं ब्राह्मणादिवर्मानां तुल्यमविशिष्टं अतिक्राते
 उपनीतपुनरप्यतदशदादशत्रिंशदिनानीत्येवं विषयमाशौचब्राह्मण
 शौचं च तवति नवयो वक्ष्याशौचातिक्रम इति। रुत्रियादिषु दशगात्रस्य सप्तविंश।

शौचस्यापवादमाह। कुत्रस्यत्वादशाहानि विंशः। पंचदशैव तु॥ त्रिंशदिनानि शुद्धस्य तदर्थं न्यायवर्तिनः॥ इति विद्यावेश्यशुद्राणां स पिंडं ऊरुनेतुं पुनः पुनः
 पंचैवाकामलाद्वादशपंचदश त्रिंशदिनानां शौचं न वति न्यायवर्तिनः पुनः शुद्धस्य वाक्यं ह द्विंशं शुभं वादिपतस्य तदर्थं न्यायमासस्यार्थ
 पंचदशात्रमाशौचं पंचपंचत्रिंशदशयात्रं सत्येतद शपात्रमाशौचं पंचविंशद्वादशाहं विषयेष्ववतिष्ठति स्मृत्यंतं पशुतु कृत्वा।
 दातुं स्यात् शौचाशौचकल्यादर्शिता। यथाह वागशयः कृत्वा स्यादशाहानि स्वकर्म निपतः शुविः। तथैव द्वादशाहं न वचं वचं वचं वचं वचं

अनुयायिनः स्यात्वात्तः पचादशाद्रुन्यावेश्याद्वादशतिष्ठेत्। शुद्धो विंशतिपात्रेण शुभं तमृतशतं का। वशिष्ठस्य पंचदशयात्रेण
 गङ्गायाः कृत्वा त्रिंशत्वाद्वादशतिष्ठेत्। गिरिपुत्रस्य आह। स विष्णोः सववर्षीनां शतं कर्म तत्कतया। दशाहं कुर्वितुं प्रवाहति शातातपो वचं
 हत्येवमनकोचाववाशौचस्यादर्शिताः। तस्यैक समावासावात्रीववासादर्शनमुपयोगीति नात्र वावसा प्रदर्शयितुं यदा पुनत्रा
 सलादीनां कृत्वा दयः स पिंडात् न वति तदाहानीना दककोशौचकल्यातु सपत्नीयः दशाहं कुर्वितुं विप्रो रुग्णो नो धनो निष्ठा। यदि
 श्रितिरपि किं न कुरु विद्वद्भ्यो निश्चिति विस्तुरप्याह। कृत्वा स्याद्विद्वद्भ्यो सपिंडं षडपात्रेण शुद्धिः। होनवर्षीनां उक्तं सपिंडं कुर्वितुं

तसुवातदाशौक्यदगमसुशुद्धिरितिवाक्यमे
 विप्रस्यदशाहाकुद्विपिष्यतइति।अनयोचयहसोपा
 ४२ सुमासावधिपवतदाहागिया।दासादाससससर्व
 नानांसासौवतावापवप्रतिलोमाधर्महीनाइतिस्म
 विप्रोपादपिदशाहाद्याशौकस्यापवादमाह।आदन्नऊमनःसद्यःआवृजानेशिकीस्मृता॥तयात्रमावतादशाऽ

तत्वेविशेषेणदशाहहृत्कंकंरुत्रविद्वद्भ्रातृयायेस्यविप्रस्यवांधवा॥तवामशौच
 पादनायद्विषयत्वेनवयवस्थादास्यादीनांनुस्वामिशौचनस्यशतकर्मधिकान
 वैद्यस्यवर्त्मसायोनवत।तद्वर्त्मसायनावकोरंदास्यांदासमुसूतकमिति।प्रतिलो
 पलातु।केवलंमृतोप्रसववेमलायकरताधर्ममूत्रपुत्रीवोत्सर्गपशंसवयो।
 आदन्नऊमनःसद्यःआवृजानेशिकीस्मृता॥तयात्रमावतादशाऽ

तावताकालोनदंतानामुत्पत्तिःतस्मिन्कालेअतीतस्याकालस्यसंबन्धिनांसद्यःशौचंवृडाकपलादर्विश्रुतस्यमृतस्यसंबन्धिनांने
 नानशायांनवायहोगात्रव्यापिन्यशुद्धिःवृतादिशोध
 यप्यविशेषेणेतिकर्ततद्याप्यसंस्कारानात्वद्वयस्य
 पशहितस्यसद्यःशौचविक्रानात्सतित्वसिंस्कारपशहस्यदन्नकन्यामुवालेषुपतिवद्यमालपकाहःतवाचयमःअदज्ञातेतनयेशिर्शोग

नयनंततोअर्ककुडायामतीतस्यअहमशुद्धिःअत्रवादनुऊमनःसद्यहृतिप
 दन्नज्ञातेवालेषुतसद्यपवतिश्याग्निसंस्कारेनोदकक्रियेतिविस्मावग्निसंस्कार
 पशहितस्यसद्यःशौचविक्रानात्सतित्वसिंस्कारपशहस्यदन्नकन्यामुवालेषुपतिवद्यमालपकाहःतवाचयमःअदज्ञातेतनयेशिर्शोग

४३
 कृततया। सध्विंशानां तु सार्वर्षिकं अहोपात्रमसौ वकमिति। नामकपला प्रास्वद्यः शौचमव नियतं प्राज्ञमकपला सद्यः शुद्धिपितिसंख्यस्य ज्ञा
 त्वाद्वाकर्मवद्वममृतीयेवास्मर्यत। वृडाकर्मदि ज्ञानीनां सार्वर्षिकमवधमति॥ प्रवामहेतुतीषवाकर्तव्यं कृतिशुद्धिनादिति मनु
 मपलात्। तच्च दत्तं ननाहर्षं प्रवमावाधिकवृडाकर्मययत्रमकाहतत्रवाकृतवृडास्य दत्तं नना। सत्यपित्रिवर्षं यावदकाहप
 रवृडातया कृतं तद्वा इत्थं होरात्रयद्विपितितत्रकृषं प्रागुपनयनाग्रहः यद्गुमनुवचनं नृणामकृतवृडानामशुद्धिनिशि

४४
 कानां तु तृपात्रा कुदिपिष्यत इति तस्याययामव विषयः घनूनदिवर्षमाधिकृत्या तनोक्तः अगल्येकाश्ववत्यकाश्ववत
 ह। द्वितियश्च वशिष्ठवचनं नृणदिवर्षं प्रोतगर्त पलनेवास्य विंशानां तृपात्रमिति तस्मै वत्सपवृडातिप्रायणाय चिगिगवत
 नेयश्च कृतवृडा वेडातदंतसु सध्वितः दाहयित्वा न घायोनमशौचं ग्रहमावापदिति तद्वर्षं त्रयाहर्षं कुलधर्मापेक्षया त्रोलोक
 कर्षे विहितं वा विवेक्या न त्रिवर्षं तु मृतमृतशुद्धिषु नैशिकीति तन्वा निहितत्वात् न वायामकाहोदत्तं ननामाव इति संकनीय
 नाह नृण त्रिवर्षस्य दत्तानुत्पत्ति संभवति तस्मात्पिदनुजनने अकृतवृडास्य काहविदधना विष्णुवचनं न विषमं सडव्य विहनः स्यात्तस्मा

नेवकल्पेन युक्तं त्रेतु सनातनस्य तिवांधवायतिपक्षाः तृपात्रे लघु द्विर्तवति सनातनस्य पितृपक्षाः सपिंडायघोकेनेवकल्पेन निवृत्तुवृत्तकामि
 गादिनोकेन तृपात्रपूये लघु नदशपात्रे पूये लघु विवाहाः कस्यायुक्तत्वादतपवमपीतिः कायुर्वेदनातुमानेवप्रतिपादिताः असंयुक्तानु
 विवाहा इर्ध्वं त्रिस्तुना विशेषादितिः संयुक्तानुपुनाशौचं पितृपक्षे तस्य
 रगाहस्यानां नदकपात्रे तृपात्रे त्रयसवपकाहप्रयोगे तृपात्रमिति यावत्साहचर्येण त्रयो वक्ष्याशौचं सवत्ससायनपक्षे

ज्ञातिवर्त्मविशेषादा न विवर्तनात् अतपवमनुना अत्र पातवर्त्मशेषे शौचविशेषात्पण्यप्रतिपादनार्थं चातुर्वर्त्याधिकार
 सत्यापपुनस्वतुर्लामि पितृवर्त्मानां यथावदनुवर्त्तमानं त्र्यंशं तृपात्रा तु सवकुट्टिः कन्यास्रद्धा विधीयत इति व्याघ्र
 तादयमित्यादिपिंडोदकदानविधिः सर्वविशेषात्
 विधिस्तु गन्ध्याविमा सतुल्या इति श्रावणशौचविधिः प्रोक्षिते कालशेषस्यादशो वा चहमिव द्विति विदशा शौचविधिस्तथावागुवाद्या

शौचविधिं सर्ववर्णा साकपलाः तद्यावद्भूतिमिन्नमप्याशौचं साकपलं मवतर्विवमहतिश्चतपवकेत्रवदिः कृते चो न विश्येन वलिकवते।
 ४३ ऊर्ध्वत्रिववर्षा कृद्विहादराहो विधीयते तत्रा यत्र तत्रात्रं विप्राणामशौचं संप्रदृश्य तत्र तत्र द्वादशाहाः समावः कत्रसेवाया
 पिताशौचं नृणां शृंगादिवचना निविगीतव बुद्धानाह यमा लोपेश्वरं विश्वपुयामकतिविपावायेपयामवसाकपलाः पुकांगीकृतः
 विद्यमाना निवायनातीदिह त्रियविषयतयाया खोयानि॥ गुवादिस्मृतिदशमाह। सुवर्तैवा स्यन्तानमालः श्रोत्रियसुवा। सुवो
 त्रैवासा शिष्यः अत्रचानोगप्रवक्ता मातुलग्रहणेनात्मवंधवो मातृवंधवः पितृवंधवश्च यो निसंवत्सगवलस्यतातवपत्नीड

हतपदुत्यत्र दर्शिताः श्रोत्रियपकशाखायायीपकांशा सामधाते श्रोत्रिय इति वौकायनस्मपलातापस्यपवतेस्यहोत्रमासौचं यक्षुमुख्योयुकः
 पितातडुपवमेसपिडानांदशाहपवदस्युपितायुत्रा उत्याद्यसंस्कृत्याविदावग्राहयिवावृत्रिंविदकतितस्यमहायुकवाडुपवमेदा
 दशपत्रं वामहायुकसुदनाव्ययानव - ऊयन्नित्या श्रायनोक्तं इत्ययं आवायेपिपमात्रिजात्रमवयद्या। हमउः तत्रात्रमाडुनाशौ
 वमावायिसंक्षितसति। तस्ययुत्रेवपत्यावदिवापात्रिमिति क्षितिपितियदात्वाचायादत्रेयिकपोतितदादशपत्रमिति क्षिति। उपोत्रेतस्यशि

४७ धासु पितृमेवंसमाचरेत्। वेताहारैः समांतत्रदशाहनविशुद्धतीति तन्नेवोक्तत्वात्। आत्रियस्यानुसमानग्रामीणस्येन दाशौ चंपकाहं सव्रह्म
 वापिलिसमानग्रामीण्यच आत्रिय इत्याद्याद्यनं स्पष्टं लात्। पकाचार्यो यनीतस्स व्रह्मरापीपतास्यासन्निकान इष्टव्यं सन्निरहितवशि
 स्यादौतपात्रं त्वादियद्वाहमनुः। आत्रियवृत्तं सानुवृत्तं रात्रमनुवर्तितवित्। मातुलेयकिल्लावात्रिशिष्यार्त्विग्याश्च। उपसंयन्नेत्री।
 प्राप्तिवशात्वादिना सर्वं। वनशील युक्ते वा मातुलेयहलं मृतस्य आदकयलकलाघं वीधवाह्यात्मबंधवो मातुलेयः पितृबंधश्चोच्य ॥ ९ ॥

५ वातः अहं मातामहाचार्य आत्रियेषु च विर्त्तवदिति तद्वा प्रवेत्ताः मृतावर्त्तिक्रियाश्चेति गत्रेण विशुद्धतीति तद्वा प्रवृद्धः संक्षि
 त्वात्। त्रिदोहि त्रितगिनी सुता संसृता वत् पात्रं स्यादिति धर्मो विवक्षितः॥ पित्रो कय वमश्चाला ऊतानां तु कय वमश्च। त्रि
 तगिनीमातुलेयानां च मातुलेयि त्रिोऽस्य सुवितित इव पकिल्ला कय वमश्च त्रि
 तद्वा मातुलेयसुपमिष्यु नो युर्वगनाशुत। अशौचं यकिल्ला वात्रि मृतामातामहायदितद्वा गौतमः पकिल्ला मस्य विदेयानि सर्वं विमहो

पाश्चात्त्यनाचारानि संवत्सरावृत्तमात्रस्य सेयापेक्षस्य सेयादयः तद्वाच्यं लिपिकोदकानां त्रिहो ग्रात्रज्ञानां महत्सूतं मातृवंशे गुणमित्रमंडलाधि
 विष्णुवर्षिषमर्षिदेवस्मिन्मृतपुत्रा - क रात्रमिति तद्वाच्यं न मित्रां संसृतायां तु नातृवर्षिषसंस्कृता मित्राज्ञा मात
 हेतुतमिनी सुता स्यात्कलसुता तिवे सद्यज्ञानेन शुच्यति ग्रामस्य कुलपतौ त्रिषेव तपस्विनि शिष्ये च त्वम
 त्रदशनात् ग्रामममव्यगता यावत्कवतिष्ठति कस्यचित् ग्रामस्य तावदाशौचं निर्गतं सुविना मियात् इत्यादीनां शौचविशेषः

मृतिवचनात्पक्षेण याति ग्रंथगोचरं न चावृत्तं न लिख्यति विषयगुफलघ्राशौचप्रतिपादकतया पक्षेण विरुद्धेषु सत्रि
 वा अनौपसेषु पुत्रेषु तार्क्ष्येण गता सुवा अहिपत्युवर्त्तत अनौपसे
 त्रऊदत्तकादयादयस्तेषु जातस्य यवातपुत्रा अहो पात्रमाशौचं तद्वा स्य तार्क्ष्येण गता सुअन्यं प्रतिलोमव्यतिरिक्ता मातृत
 मतीता सुवाहो वात्रामवर्त्तत सत्यपि सार्पिडदशपात्रं प्रतिलोमाशुता सुहाशौचा तावप्यवासां यन्नामृताहत्या न प्रतिषेधतः

तत्र तार्याष्टत्रशब्दयोः संवत्सिवचनत्वात् यप्रतियोगिकं । तार्यात्वं युत्र तस्यैव समाशौचं स पिंडानां तस्यैवाभावपवश्चतपवश्चापतिः अथाश
 तस्यैवाभावपवश्चतपवश्चापतिः अथाश
 तस्यैवाभावपवश्चतपवश्चापतिः अथाश
 तस्यैवाभावपवश्चतपवश्चापतिः अथाश

॥ नातपात्रं दत्तं यत्तु पिति ॥ ० ॥ निंषति वा स गङ्गा निवसेत दहः शुद्धिकापलं । निवसत्यास्मिन्निवासः सुदृश उच्यते ततस्तस्य योगाङ्ग
 निवसत्यास्मिन्निवासः सुदृश उच्यते ततस्तस्य योगाङ्ग
 निवसत्यास्मिन्निवासः सुदृश उच्यते ततस्तस्य योगाङ्ग
 निवसत्यास्मिन्निवासः सुदृश उच्यते ततस्तस्य योगाङ्ग

यद्यतप्राशनस्य तोजनकार्यविक्रमे प्रामा लालावात्र तोजनप्रतिषेधः इदं समानोक्तस्य कातिविषयं यथाहनुः। अनुमोक्तया प्रेतं हानिम्ह
 तिमववा। प्रावासावितेन स्युः मिंदतं प्राणविशुध्या
 तपोकंदस्य तत्र शूद्रानुगमनप्रतिपत्तं तुम्ह
 गत्वासमुद्रगो। प्रालाघामशतं कृत्वा
 माशौचं अस्मिन्नेव हो पात्रं शवानुगमने विवमिति विशिष्टोक्तं विषयानुगमने पुनः। पक्षिणीतवाकृतिविद्यास्थानुत्रपतिष्ठा

नकार्यविक्रमप्रमालालावात्र तोजनप्रतिषेधः इदं समानोक्तस्य कातिविषयं यथाहनुः। अनुमोक्तया प्रेतं हानिम्ह
 तिमववा। प्रावासावितेन स्युः मिंदतं प्राणविशुध्या
 तपोकंदस्य तत्र शूद्रानुगमनप्रतिपत्तं तुम्ह
 गत्वासमुद्रगो। प्रालाघामशतं कृत्वा द्यतं प्राणविशुध्यातीति। यथाशरोक्तं कृत्रियानुगमनतुमानुसाक्षिसिद्धं स्युः प्रातः पात्रमाशौचं अ॥

6

0

CM

5

10

20

25

30

35

0

CM

5

10

20

25

30

35

तदकदशतृता निमंडलानि तस्य त्रेत्यताना विता नो रुक्रियादीनामनि धिक्ता नो नाशा चंतेरा
 अलपक धं विपन्नानां च संवधि नो ल्यस पिंडा स्रेप्या सो वनकार्यं यस्यासं विषुवो हिताद
 ना सव्यं धं आसौ ताव नि कति तनापिन कार्यं अत्र च मही यती नो स दसा वपु लवे विहितं प्रजाय वि
 यवहा र्द र्शना दिना विना न नवति । तत्रैवा शौ च तावो न पुनः पंच महायज्ञा दिष्य पितृ वाच मनुः ब्राह्म
 न वक्ष्ये यत् । प्रजानां च विषयं लार्ध मासं नवात्रका वमिति गोत मना यकं राहो च कार्यं विद्या तावमिति राज्ञः

तत्रैवा प्रसवया देवत योगिनः आह कर्तुं तं
 रुक्मं चांदाय लो ब्रह्मणा दिषु तो जना म्हात नित्य मस्या
 पितृ शौचं
 यस्याद्यादि पूत स्य च । ब्राह्म पितृ धुति सुसुना
 च
 तं कर्म मा त्र संव्यवहा विवात व
 ना सत्वे खान सोदा त्श द नोच्यति । ब्रह्म

6

0

CM

5

10

20

25

30

नकुफततयेननशयतेतस्माच्चिकिद
 तवैह्वारीदातवह्मविदांतवा। दा
 वपलनपलसंरुताःकर्तविशवाःदीह्णाय
 सर्वत्रानुसंगःदीक्षितस्यावेतानोदासनाःकार्याहत्याननमित्तव्याधिर
 गह्मोत्तमप्रनातयान्नन्नातयाश्रुसुप्रवृत्तान्मृतसुखानांनुस

संसत्राहंयेदित्याश्रयनाद्यक्तःसन्नहनविकोपाद्यानिकशास्त्रिह
 नाख्यशास्त्रिकर्मणिसद्यःशौचंविमवा नावपिह
 सतकंतदत्तकर्मदह्मादिकापुत्य दिदि
 अश्वकुत्यपिद्यांतमातापित्रादिपुत्रकुं

यस्यानाशोचं पूर्वसंकल्पितं द्वयंद
 शोचमं नं पापेर्द्वयं दातुं क्री
 मत्र प्रकृतं विवाहय हलं पूर्व
 वालं कृतं तादृशं प्रतिष्ठोत्सव विवाह सुनादश विप्रमेता पद

अप्यध्वनिकस्य विषयाय कस्य विषयाय स्वेकाहययोत्र संवित धनस्य क हय शु होययोत्र संवित
 यं कुंती कन्यस्य चतुपह कुसुल कन्यकस्य दशाह हयैव यस्याय कर्कमीत्यं तावस्य ताव कालमाशो
 वाशो वसंको वस्य चतपवम नुना कुसुल कन्यको वास्या कुंती कन्यक पववा। याहे हि को वापि न विदस
 प्रविद्यादित चतुर्विधं गृहं हस्मानि प्राप्य ल दशाहं वा वमाशोचं सर्विं उषु विधीयत आवा संचयना दस्मान्नाय ह मिकाह

मध्यातिपदितं समानोदक विषयास्य संकुचिता शोचक न्याः पश्चिन्ना काह सद्यः शोचक न्याः स्मृत्य न पद दृष्ट्या धातु लक्षणः
 यं वा सोऽत्र संकोचोऽयं निव प्रतिय हादिना निव त्रित विषयं घात न सार्धं त्रित्यवगंतव्यं ननु पकाद्वात्मनः शुद्धाद
 कवला विदस्य निर्गुला दशानि दिनेरित्यादि स्मृत्यंत न वचना यथा लोचन नाव्य न हाना नुस्मान यो गितां ग्रहाः
 कस्मान्नेष्यता उच्यते दशा दशाव माशौ चैह तिसामान्य प्राप्ता दशा ह वा पुन सप्त सप्त पकाद्वात्मनः शुद्धादि

ननु यकालवतिना प्रस्थापयति निर्वन्धनत्वाद्यावत्यवाधितेन उपपत्तिश्च
 नपि रोषसमर्पणं तद्गमस्याभिवदसमन्वित इति वा
 नवाभिवदपदयोः कार्यात्त्वयित्वं नवति इत्युक्त्वा
 नानुत्तरेण कर्तृत्वं नवति इत्युक्त्वा नानुत्तरेण कर्तृत्वं नवति इत्युक्त्वा
 नानुत्तरेण कर्तृत्वं नवति इत्युक्त्वा नानुत्तरेण कर्तृत्वं नवति इत्युक्त्वा

मृडोषः
यनाग्रि
वेतालनोप

प्रविशो धिसि व्यत्यतः कदाचिकमा विदमा सो व संको व विकार न न पुन सर्व
 मद्यः सो व विकार न व द्वा विदस्य व ह्मा व्यय न कृताय मात्रो इ स्यो इ
 प्रणादि मयो य स्या या व काल मा सो व मुक्तं सतस्य नंत पं सात्वा
 त्रियो वा ह ना युध । वैश्यः प्रतो दं र स्मि य सिं शु द क्त न क्रिय ह
 सो व कालः कृत क्रियः कृत स्या नो हि से ना य स्य स्या यु य ति स्य स्ये व स

वाहनादि सुत स्ये वा नु षं गा इ व मा कृत क्रियो या व दा शौ वं क्त नो द का दि प्र
 विज्ञाना ना विज्ञान प्र ति नि धि वे ना न्य त इ ति कृ त्रि या दि वा ह न
 मा ह । उ द का यु वि ति प्रा या सं स्य स्य स्य क प स्य री ता स्यं क्लि गा
 प्र ति ते स्य ति का शा वा शौ ति न स्व पा ते सं स्य स्यः प्रा यां तेः पु न क द का

नित्रीलिमंत्रवाच्या निऊये त्रिष्वेव डवचने ये गामशसि यामवं किं व
 वितिव डवचन निदिशहत्या विरोधः तच ज्ञानाहं स्मृत्यनरतो
 विनितियुयसमशानास्त्रिस्यार्शनमानमावविदि तितघावम
 विनितियुयसमशानास्त्रिस्यार्शनमानमावविदि तितघावम

नौतुगत्रसंकायां ज्ञानं मेधुनिनं स्मृतं। अनृतौतौयशकृकौ संमूत्रधु
 पेसा नमुक्तं अक्षमां चतुर्दश्यां दिवायर्त्तलिमेधु नाकृत्वासा
 दितवात्रेन घन्य समितपवो। डसुवेडुर्जन सार्शज्ञान
 विधीयत इति। एतसर्वेन विषयं सलेन तु। रित्यादिस्पृ
 योपजीविनं ग्राम्या रुकं सोमविक्रयितं यूपं चिर्तितिकसंम

0

CM

5

10

20

25

30

35

किंनशवंस्यस्यसवेलमं तोवगास्योत्री वाभिनपास्यस्यगायत्र्या
 विकविषयमन्यत्रमानमात्रंशवस्यर्शदिवा कीर्तिविर्ति
 हस्यतिस्मपलातापवमन्यत्रापिवसुमालेषु विषयसम
 कस्यदलकक्षक्रोशानित्यागोहलेयुयस्य स्थानिव
 कृतिर्कृक्यात्रवास्म्यन्नपेपिस्यस्यादेवनेकं त्रिशाविलोऊनमा

त्रिष्वेकसकचितानिवेतिप्रागुक्तत्वात्। अस्मिन्निमित्तेमनुनाविशेषतः
 वतुनिसंहंगास्यस्यावीस्यवापवि। हर्दद्विजा नास्तिविषयं
 सक्तं तस्यवर्षंयं वरं सर्वतदस्मिन्सहस्य द्वाप्रातःपूर्व
 वादवापर्वमानाहर्तावउक्तातदतिप्रायतेपितिवडवचनमविर
 वदितव्यत्वनवावका ननुमानवर्दिवाकीर्तिमुदवावपतिर्तस्य

0

CM

5

10

20

25

30

35

मयिमीसर्वविषयविषयेषु बुद्धिहृतवप्रवा। कालो विदशपात्रादिक। शास्त्रगम्यत्वाकुदिह तु त्वय मिमावकुदिह त्वय
 यकामिनः प्राकामहीमयमिति कर्मचयुदिति मित्तं यथावस्यतितथासु मधसनादितितथामदविशुदिका रलं यध
 हचितं सलिलं तस्ममृदा यिप्रहे प्रयं विरुद यहति वायु रविशुदिहेतुर्द्वो दीपितं माक तनिवशुवती तिमनो
 नावः शुद्धिसाधनं यथासासा यिसमासावाह यितावाग्दतीत्यादिहानं चाव्यात्मिकं बुद्धिशुद्धौ निदानं यथा निव
 १ स्वतिरुत्रहस्वपहानादितितयस्वकृकादिः १

अदिष्यति प्राजापत्यं च वैकुंठं समावायु फलं तन्महत्या दितवाजलमपिशयीपादः यथाजलं त्वयतिवक्ष्यो जलमिति यस्यान
 शुद्धिजन्मयथागदितं स्वायन्तगानुतायेन तिनिराहारो विशुदिका रलं यथावाह पिष्याति तपात्रोपोषितो जज्ञेत्
 ॥ ॥ किंच शुकार्यका विगां रानं विगोन धायशुद्धिकृत् शोचस्मृचनोयं वसन्ता सोमद्विजन्मनां तपोविद
 दांक्षांति विदुषा वक्ष्यो जलं। ऊपः प्रकृत्र पापानां मनसः सत्यमुच्यते। तृतात्मनस्यो विद्ये बुद्धिर्ज्ञानं विज्ञानं
 कत्रहस्वपहानादिशुद्धिः पवमा मृताः। शकार्यका विगां निविदसे विनादानमवमुख्यं शुद्धिकारणं यथास्यास्यति पा

A long, narrow, horizontal strip of brown, textured material, possibly a piece of wood or bark, showing signs of wear, discoloration, and small holes. The strip is placed against a white background with green grid lines.

[illegible]

A hand-drawn ruler with a scale from 0 to 35 cm. Major markings are at 0, 5, 10, 20, 25, 30, and 35. The unit 'CM' is written below the 0 mark.

